

1.2 Sakinių rūšys

Sakinys – prasminiais ryšiais susijusi žodžių grupė, turinti baigtinę intonaciją.

Lietuvių kalboje sakiniai turi vieną ar daugiau gramatinių centrų. Gramatinis centras – tai veiksny (atsako į klausimą *kas?*) ir tarinys (atsako į klausimus *ką veikia? ką veikė? ką veikdavo? ką veiks?*). Yra sakinių, kurių gramatinis centras gali būti tik tarinys. Tokie sakiniai vadinami beasmeniais (pvz. *Sninga.*).

Sakiniai

Vientisiniai

Jonas ir Onutė eina į teatrą.

Sudėtiniai

Jonas ir Onutė eina į teatrą, o tėtis su mama važiuoja namo.

Sakiniai skirstomi į **vientisinius** ir **sudėtinius**. Vientisiniai sakiniai turi vieną gramatinį centrą, sudėtiniai – du ir daugiau gramatinių centrų.

1. Išnagrinėkite teorinę medžiagą ir vienas kitam įvardykite, kas yra sakiny. Paaiškinkite, kaip skirstomi sakiniai.

2. Perskaitykite sakinius. Įrašykite juos į tinkamą lentelės skiltį.

Mano senelis yra stalius. Aš važiauvau traukiniu, o jis skrido lėktuvu. Jonas mėgsta kavą. Mama kalba telefonu, o tėtis skaito knygą. Lyja. Šuo loja, katė kniaukia, brolis verkia.

Vientisiniai sakiniai	Sudėtiniai sakiniai

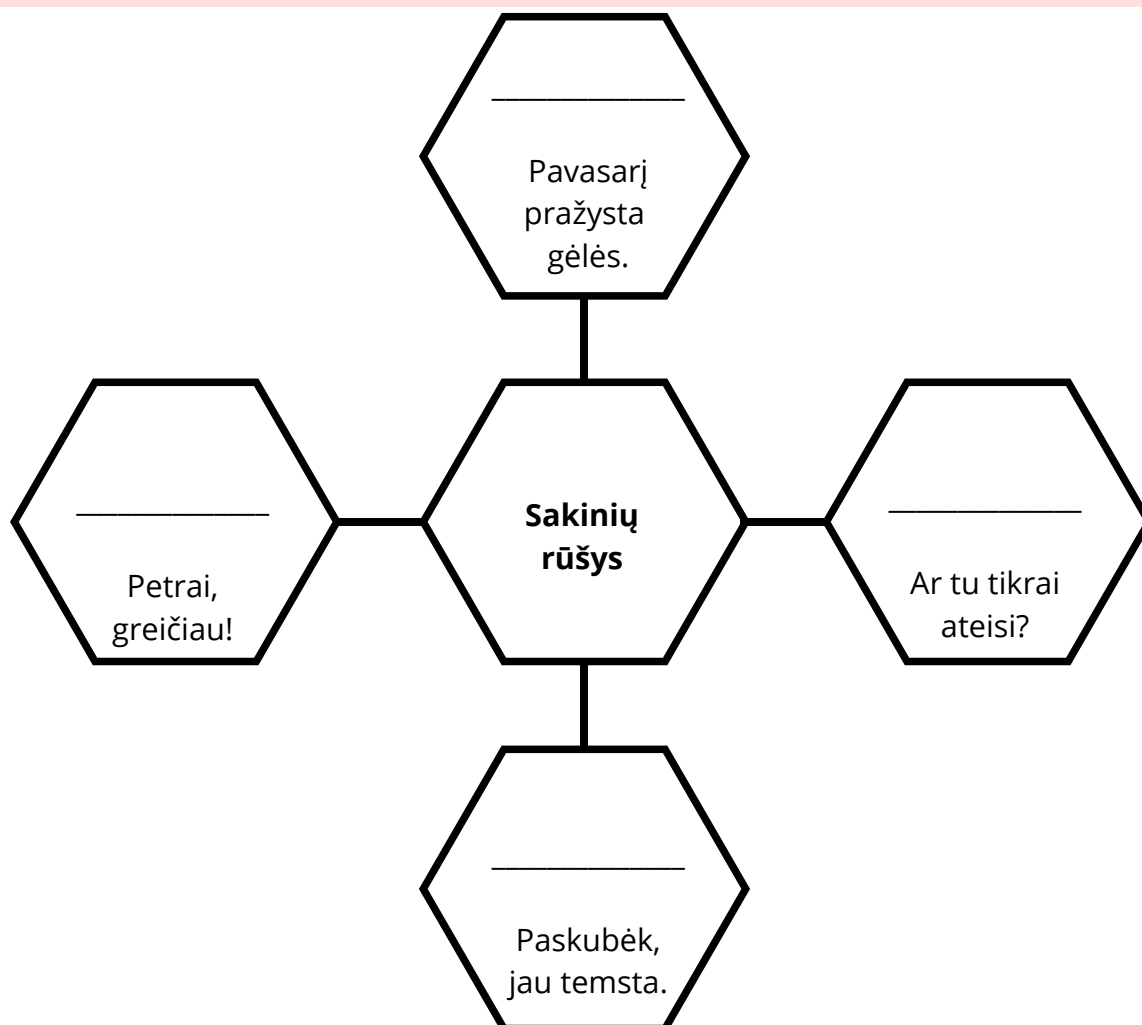
1.2 Sakinių rūšys

3. Perskaitykite tekstą apie sakinių rūšis. Remdamiesi šiuo tekstu, į žemiau pateiktą schemą įrašykite trūkstamus žodžius. Kartu su mokytoju (-a) išanalizuokite schemoje nurodytus pavyzdžius.

Rašomojoje kalboje sakinių ribas žymime skyrybos ženklais: tašku, klaustuku, šauktuku, daugtaškiu. Pagal prasmę ir intonaciją skiriamos keturios sakinių rūšys.

- **Tiesioginiai** apibūdina įvairius veiksmus, reiškinius. Pavyzdžiui: *Liucija žaidžia tenisą.*
- **Klausiamieji** – teirujamasi norint įsitikinti, patikrinti informaciją. Pavyzdžiui: *Ar tu tikrai eisi į cirką?*
- **Skatinamieji** reiškia liepimą, prašymą, įsakymą. Pavyzdžiui: *Negerk iš dubens – nemandagu.*
- **Šaukiamieji** gali būti visų trijų anksčiau paminėtų tipų sakiniai. Pavyzdžiui: *Ei, Kostai, paskubėk, nes pavėluosim!*

Lietuvių kalboje yra sakinių, kurių pabaigoje dedame daugtaškį. Daugtaškis dažniausiai reiškia nutylėjimą, nebaigtą mintį.

1.2 Sakinių rūšys

4. Perskaitykite sakinius ir užrašykite jų rūšį.

Sakinys	Rūšis
Ir kodėl mes visada pamirštame užrakinti duris?	
Kas nedirba, tas neklysta.	
Prašyčiau nevėluoti.	
Ei, palauk manęs!	

5. Sugalvokite ir parašykite po vieną kiekvienos rūšies sakinį.

Sakinys	Rūšis
	Klausiamasis sakiny
	Tiesioginis sakiny
	Šaukiamasis sakiny
	Skatinamasis sakiny

6. Prisiminkite skaitytą teorinę medžiagą, atliktus pratimus ir raštu atsakykite į pateiktus klausimus.

Kas yra sakiny?

Kas yra gramatinis centras?

Kaip skirstomi sakiniai?

Įvardykite sakinių rūšis.

1.2 Sakinių rūšys

7. Kartu su visa klase sukurkite rišlų tekstą tik iš vienisinių sakinių. Kiekvienas mokinys gali pasakyti ir užrašyti vieną sakinį. Sugalvokite tekstui pavadinimą. Aptarkite tekstą su mokytoju (-a).

